

3. Slovníky ako výsledky čistej excerpcie, napr. poľský slovník K. Šteplniaka *Slovník tajemných gvar przestępczych* (1993) a česko-nemecký slovník J. van Leeuwen–Turnovcovej *Historisches Argot und neuer Gefängnis-slang in Bohmen* (1993).

C. Tretím kritériom, podľa ktorého môžeme členiť sociolektické slovníky, je typ spracovaného sociolektu v slovníku, t. j. či slovník zaznamenáva lexiku sociolektu, ktorý sa nezameriava na utajovanie, alebo či slovník zachytáva argot:

1. typické slovníky argotizmov sú práce K. Šteplniaka a J. van Leeuwen–Turnovcovej;

2. slovník zaznamenávajúci argot i slang napísal napr. J. Suk alebo S. Kania;

3. zameranie na slangové slová majú prakticky všetky ostatné slovníky, ktoré spomínáme v tejto štúdiu, hoci B. Hochel a J. Hubáček spomínajú aj väzenské prostredie, no skutočne len okrajovo.

D. Bolo by možné zostaviť aj sociolektický slovník, ktorý by sumarizoval sociolekt z určitého obdobia, napr. študentský sociolekt 20. storočia, pričom by sa rozlišovali určité subobdobia, t. j. študentský sociolekt 1918–1938, študentský sociolekt po roku 1945 až do začiatku 70. rokov, študentský sociolekt od začiatku 70. rokov do roku 1989, študentský sociolekt po roku 1989 až po súčasnosť.

E. Dalo by sa uvažovať ešte o sociolektickom slovníku, ktorý by zaznamenával sociolekt z istého prostredia vo viacerých jazykoch, napr. slovensko-česko-poľský sociolekt mladých ľudí.

3.1. V slovenských podmienkach je potrebné najprv zostaviť sociolektický slovník z nejakého prostredia, v ktorom je rozvinutý sociolekt, napr. medzi študentami, športovcami, vojakmi a pod., pričom by bolo vhodné, aby slovník bol výsledkom vlastného výskumu, nie len excerpcie.

Po napísaní jedného alebo viacerých slovníkov z týchto prostredí je možné na základe excerpcie rôznych prameňov začať zostavovať veľký slovník slovenského sociolektu s rozsahom 5–10 tisíc sociolektických slov z viac ako 50 prostredí komunikácie spoločnosti. Tento slovník slovenského sociolektu sa môže v jeho ďalších vydaniach postupne rozširovať. Slovník by mal byť adresovaný používateľom slovenčiny bez rozdielu veku, pohlavia alebo spoločenského postavenia.

3.2. Slovník slovenského sociolektu by mal na začiatku obsahovať štúdiu, ktorá by vysvetľovala autorovo chápanie sociolektu.

3.3. Pri výbere 5–10 tisíc sociolektizmov z viac ako 50 prostredí komunikácie spoločnosti bude potrebné zohľadniť skutočnosť, že časť sociolektizmov bude výsledkom výskumných aktivít autora slovníka a časť sociolektizmov sa dostane do slovníka na základe excerpcie z rôznych odborných, populárno-odborných, publicistických, umeleckých a iných textov. Do slovníka chceme zahrnúť sociolektizmy zo všetkých zdrojov.

3.4. Stavba hesla v tomto slovníku vychádza hlavne z kritérií, ktoré zvolili vo svojich slovníkoch J. Hubáček, B. Hochel a S. Kania:

1. Navrhujeme abecedné radenie hesiel.

2. Heslové slovo by malo byť uvedené v základnom tvare.

3. Po heslovom slove zvyčajne vo výkladových slovníkoch nasleduje označenie slovného druhu a gramatická charakteristika. V sociolektických slovníkoch J. Hubáček uvádza napr. pri podstatných menách rod aj koncovku 2. pádu jednotného čísla, B. Hochel používa tieto údaje len tam, kde by bez nich mohli vzniknúť nejasnosti, príp. keď slovo vykazuje gramatické defekty; S. Kania tieto údaje neuvádza.

Rozhodnúť sa pre niektoré z riešení bude vhodné až počas zhromažďovania materiálu a po jeho predbežnej analýze. Už teraz však vieme, že má význam zaznamenávať rod pri tých podstatných menách, ktoré vznikajú na základe univerbizácie deriváciou alebo univerbizácie akronymizáciou a ich rod sa mení. Napr. rodovú konverziu sme zaznamenali pri slove *plavko* s významom plavecký výcvik, keď podstatné meno z východiskového spojenia je mužského rodu a univerbizmus je stredného rodu, podobne aj *dvanásťka* s jej významom dvanásťročný chlapec (Hochel, 1993, s. 71) alebo *kádečko* s významom konzervovaná denná dávka suchej stravy (B. Hochel 1993, s. 93), príp. *slepák* s významom slepé črevo alebo operácia slepeho čreva (Hochel, 1993, s. 148).

4. Po slovnodruhovej a gramatickej charakteristike navrhujeme zaradiť rôzne typy kvalifikátorov.

Navrhujeme najprv použiť kvalifikátor prostredia, v ktorom sa sociolektické slovo používa, napr. *lek.* (lekárske prostredie), *ban.* (banícke prostredie), *bas.* (basketbalové prostredie), *fut.* (futbalové prostredie), *zákl.* (prostredie ZŠ), *stred.* (prostredie SŠ), *vys.* (prostredie VŠ), *mlad.* (prostredie mladých ľudí s výnimkou školy); pokiaľ sa napr. sociolektizmus používa v škole všeobecne, je vhodný kvalifikátor *škol.* (školské prostredie), podobne aj *šport.* (športové prostredie), keď sa sociolektizmus používa vo viacerých športoch.

Po kvalifikátore prostredia nasleduje kvalifikátor, ktorý označuje typ sociolektického slova, t. j. či ide o *slangizmus*, *profesionalizmus*, *argotizmus* alebo o intersociolektické slovo čiže o *intersociolektizmus*. Jednotlivé typy sociolektických slov chápame v zmysle našich predchádzajúcich prác. Intersociolektické slová sa musia vyskytovať minimálne v dvoch prostrediach, napr. v športovom a v školskom prostredí.

5. Po kvalifikátoroch prostredia výskytu a typu sociolektického slova je potrebné vysvetliť význam, resp. významy sociolektického slova. Výklad významu je možné urobiť viacerými spôsobmi. Ako základné však považujeme vysvetlenie spisovným synonymom a výklad pomocou opisu.

Polysémické slová chceme v slovníku spracovávať bežným spôsobom, t. j. po uvedení heslového slova sa v poradí napr. 1., 2., 3. uvedú jeho tri významy.